

Παύλος Παυλίδης Ταξίδι στην Πατρίδα

Ένα ταξίδι στο Ικόνιο δεν το είχα απλά στο μυαλό μου. Ήταν ένας πόθος και μια υπόσχεση που δεν την είχα δώσει ποτέ στην γιαγιά μου την Ελισσώ. Μεγάλωσα με αμέτρητες ιστορίες που μου εξιστορούσε τη ζωή της στη Σύλλη του Ικονίου. Δεν έχω καμία εξήγηση γιατί δεν το έκανα χρόνια πριν αφού το ήθελα τόσο.

Το πήρα απόφαση όταν το φθινόπωρο που πέρασε πηγαίνοντας στη δουλειά γύρω στις έξι το πρωί είδα να μαυρίζει ο ουρανός από εκατομμύρια χελιδόνια να παίρνουν το δρόμο για να αποδημήσουν. Ήταν τόσο συγκινητικό το θέαμα που με πήραν τα δάκρυα. Σκέφτηκα ότι για πολλά από αυτά θα είναι ένα ταξίδι χωρίς γυρισμό και αυτός ο συνειρμός μου έφερε στο νου την γιαγιά που και αυτή έκανε ένα ταξίδι χωρίς γυρισμό.

Εκείνη την στιγμή το αποφάσισα. Φέτος θα πάω.

Πέμπτη 30/05/2013 ξημερώματα

Είχαμε προγραμματίσει να φύγουμε στις 4:00 αλλά φύγαμε στις 5:30. Δεν έπαιρνε μπρος το αμάξι αλλά και η Μαρία. Για πότε φτάσαμε στα σύνορα ούτε που το καταλάβαμε. Πρώτη στάση η αιώνια Πόλη. Είχαμε 4-5 χρόνια να έρθουμε. Στο δρόμο που ερχόμαστε άκουγα το μεγκλεντίμ να γκελεμεντίμ και μου φάνηκε αυτή τη φορά ο Καζαντζίδης να το λέει πιο παραπονιάρικα από ποτέ. Όταν άρχισε το κονιαλίτικο σαστα γιαβρουμ γιώρη η Μαρία ήθελε να το αλλάξω με κάτι πιο ανάλαφρο. Μάλλον δεν έχει αντιληφθεί και πολλά πράγματα. Αυτά τα τραγούδια είναι το παρελθόν μου. Έχω μνήμες από αυτά. Φτάσαμε στην Πόλη σε 7:30 ώρες. Όλα γνώριμα οικεία. Φάγαμε στην Ιστικλάλ, τα γνωστά κιμανλί η Μαρία, μαντί εγώ. Πάλι πήγαν να μας χρεώσουν παραπάνω από ό,τι έγραφε ο κατάλογος. Δεν το άφησα να περάσει έτσι. Όμως δεν αφήνω τίποτα να μου χαλάσει την διάθεση.

Θέλαμε να διαθέσουμε λίγες ώρες στο καπαλι τσαρσι μισιρ τσαρσί γέφυρα του γαλατά. Μας χάλασε όμως το πρόγραμμα το απίστευτα μεγάλο και εκνευριστικό μπιτολιάρισμα. Δυο ώρες ταξιμ –καπαλι τσαρσι. Φεύγουμε για το ξενοδοχείο που βρίσκεται 120 χιλιόμετρα από την Πόλη προς Άγκυρα. Το κονάκ ένα λιτό και πεντακάθαρο ξενοδοχείο και σίγουρα πιο φθηνό απ' ό,τι στην Πόλη.

Παρασκευή 31/05/2013

Προορισμός το Goreme στην καρδιά της Καππαδοκίας. Στάση για φαγητό και περιήγηση στην Άγκυρα. Η Άγκυρα πολύ πιο φιλική και ξεκούραστη από την Κωνσταντινούπολη, έχει πληθυσμό τέσσερα εκατομμύρια. Οι αντιθέσεις πιο έντονες από την Πόλη με την πλειονότητα των κατοίκων να είναι δημόσιοι υπάλληλοι, κυβερνητικοί, στρατιωτικοί φοιτητές ακαδημαϊκοί αλλά και με έντονη παρουσία εσωτερικών μεταναστών από την Ανατολία.

Το μεγαλύτερο τζαμί της χώρας με είκοσι χιλιάδες χωρητικότητα, το μαυσωλείο του Κεμάλ Ατατούρκ και το κάστρο Ankara kalesi απ' όπου βλέπεις πανοραμικά την πόλη με τα γυάλινα κτήρια τις βίλες αλλά και τα τσίγκινα σπίτια των ανθρώπων της Ανατολίας, είναι τα πιο σημαντικά πράγματα που μπορεί να δει ένας επισκέπτης λίγων ωρών.

Φεύγουμε από Άγκυρα. Σε τρεισήμισι με τέσσερις ώρες θα είμαστε στο Goreme στην καρδιά της Καππαδοκίας. Περνάμε την απέραντη λίμνη Tuz Golu που άρχισε στις άκρες της να ξεραίνεται και να φαίνεται το αλάτι. Στα μέσα Αυγούστου θα ξεραθεί σχεδόν ολόκληρη και θα αρχίσει η συγκομιδή του αλατιού.

Ο δρόμος δεν μας απογοήτευσε εξακολουθεί να είναι με έξι λωρίδες αν και δεν πληρώνουμε διόδια.

Περάσαμε το Aksaray και κατευθυνόμαστε προς Nevsehir ή Νεάπολη που κατάγονται και οι συνδημότες μας Νεαπολίτες. Έχουμε ακόμη 8 χιλιόμετρα για το Goreme και δεν είδαμε ούτε ένα βραχάκι. Είναι δέκα το βράδυ και ξαφνικά αρχίζει ένα υπερθέαμα σχηματισμών που εγώ τουλάχιστον με λόγια δεν μπορώ να περιγράψω. Το Goreme φωτισμένο και γεμάτο ζωή με τα

μαγαζιά όλα ανοικτά. Εξουθενωμένοι από τα χίλια τετρακόσια χιλιόμετρα που γράφει το κοντέρ του αυτοκινήτου τα οποία κάναμε σε δύο μέρες, αλλά και αποζημιωμένοι από το τοπίο, χαζεύουμε από το μπαλκονάκι του ξενοδοχείου το χωριό που απλώνεται στα πόδια μας.

Στην ουσία το ταξίδι μας ξεκινάει από τώρα. Αυτό το ταξίδι δεν θα ήθελα να το ζήσω από την σκοπιά του κλασικού τουρίστα. Εξ' άλλου δεν νιώθω τουρίστας. Έχω την αίσθηση ότι επέστρεψα κάπου που δεν έχω ξανάρθει. Θα ήθελα να ανακατευτώ με τους ανθρώπους που ζουν εδώ. Θέλω να μάθω την καθημερινότητά τους, την κουλτούρα τους, τις ανάγκες τους. Νοιώθω θαυμασμό για το τοπίο αλλά αυτή τη φορά δεν ταξίδεψα για να δω μόνο όμορφα μέρη αλλά κυρίως ανθρώπους. Ο κύριος λόγος που με έφερε εδώ είναι να επισκεφτώ το τόπο που γεννήθηκε και μεγάλωσε η γιαγιά μου.

Σάββατο 01/06/2014

Το ξενοδοχείο μας το μισό είναι λαξευμένο στους βράχους. Τώρα καταλαβαίνω γιατί από τα δεκατέσσερα εκατομμύρια τουρίστες που έρχονται στην Τουρκία τα τέσσερα καταλήγουν στην Καππαδοκία. Πήγα σε τουριστικό γραφείο για να ξεναγηθώ χωρίς να χάσω πολύτιμο χρόνο ψάχνοντας. (Πήγα μόνος. Η Μαρία δεν με ακολούθησε ούτε στο πρωινό ούτε στην ξενάγηση. Ήρθαμε στην Καππαδοκία μετά από χίλια τετρακόσια χιλιόμετρα και κοιμάται!!!)

Η ξενάγηση μας ξεκίνησε από ένα πανοραμικό σημείο του χωριού που μέναμε. Αφού μας είπε για την ιστορία της Καππαδοκίας ανά τους αιώνες, ο ξεναγός αναφέρθηκε και στην έντονη παρουσία των Ελλήνων και για την ανταλλαγή πληθυσμού.

Μετά ρώτησε how do you feel (πως αισθάνεστε;) με όλα αυτά που βλέπετε. Οι απαντήσεις που έδωσαν ήταν ενθουσιασμένος, εκστασιασμένος, νοιώθω ότι βρίσκομαι σε άλλο πλανήτη, όταν ρώτησε εμένα του είπα I'm moved (είμαι συγκινημένος). Φάνηκε να κατάλαβε από πού είμαι και με ρώτησε. Είπα ότι είμαι από Ελλάδα με καταγωγή από αυτά τα μέρη. Του είπα για την γιαγιά μου την ώρα που πηγαίναμε στον επόμενο προορισμό. Όλοι στο γκρουπ στη διάρκεια της περιήγησης με πλησίασαν και με ρωτούσαν για την οικογένεια μου όταν ζούσε εδώ. Μια Αμερικάνα δάκρυσε. Στο γκρουπ ήταν δυο οικογένειες από την Κορέα μια από Βραζιλία μια από Αργεντινή δυο Αμερικανές δυο Αυστραλοί δυο Ολλανδοί ένας Ινδός. Δεν νομίζω κανείς απ' αυτούς να είχε σε καμία περίπτωση τα δικά μου συναισθήματα. Σε κάθε αναφορά του ξεναγού στους Έλληνες της Μικράς Ασίας και ο ξεναγός και όλοι οι άλλοι κοιτούσαν εμένα. Πώς να νοιώθω σαν τουρίστας;

Συνεχίσαμε φτάνοντας στο Καϊμακλί που φαίνεται μια ήσυχη και κανονική πόλη αλλά από κάτω υπάρχει μια υπόγεια που χωρεί όλους τους κατοίκους μαζί με τα ζώα τους τα τρόφιμα τους και κατεβαίνει σε βάθος δώδεκα ορόφους. Όταν υπήρχε κίνδυνος από επιδρομές όλοι οι κάτοικοι κρυβόταν εκεί. Αθέατοι αεραγωγοί δαιδαλώδης διαδρομές που όταν κάποιος επιδρομέας επιχειρούσε να μπει χάνονταν, αποθήκες για φρούτα και λαχανικά ακόμα και εκκλησία υπήρχε σ' αυτή την πόλη.

Στη συνέχεια πήγαμε στο Σελίμ που υπάρχουν σχηματισμοί λαξευμένων βράχων που κάποτε ήταν μοναστήρι. Ένα βουνό ολόκληρο με κοιτώνες τραπεζαρία εκκλησία που έχει ακόμη και τώρα απεικονίσεις τις οποίες ούτε ο χρόνος αλλά ούτε και το μένος φανατικών μουσουλμάνων κατάφεραν να σβήσουν. Στην Καππαδοκία υπάρχουν πάνω από οκτακόσιες εκκλησίες και μοναστήρια. Υπήρχε κάποτε εδώ στην Καππαδοκία αντιμαχία με εικονολάτρες και εικονοκλάστες είναι φανερό ποιος κέρδισε από τις φωτογραφίες που έχω τραβήξει.

Το απέραντο φαράγγι Ιλαρά έμοιαζε σαν ταινία του Φαρ Ουέστ. Ήταν πράγματι εντυπωσιακό. Σου έκοβε την ανάσα. Αφού είδαμε μερικές ακόμη εκκλησιές αρχίσαμε μια ευχάριστη πεζοπορία τεσσάρων περίπου χιλιομέτρων κάτω από τη σκιά της πυκνής βλάστησης.

Επέστρεψα στο ξενοδοχείο στις 5.00 μμ γεμάτος πρωτόγνωρες και εντυπωσιακές εικόνες στο μυαλό μου. Φαγητό σ' ένα γκουρμέ εστιατόριο χωρίς να μας εντυπωσιάσει ιδιαίτερα και ύπνο.

Κυριακή 2/6/2013

Γύρω στις 4:30 ένα υπέροχο θέαμα από το μπαλκόνι του ξενοδοχείου μας. Περίπου εβδομήντα αερόστατα γέμισαν τον ουρανό της Καππαδοκίας. Θα ήθελα να ανέβω αλλά σκέφτηκα τα τριακόσια ευρώ και εγκατέλειψα την ιδέα.

Σήμερα έχουμε προγραμματίσει να επισκεφτούμε το Τσαβουσίν το οποίο είναι μια τρωγλοδυτική πολιτεία με πολλούς όμορφους σχηματισμούς. Μετά σειρά είχε το Άβανος που στο μέσο του περνά ο ποταμός Άλυσ στα Ελληνικά, κιζιλ ιρμακ στα τουρκικά, δηλαδή κόκκινος ποταμός. Οι κάτοικοι του Άβανος εκμεταλλεύονται τον αργιλώδη πηλό του ποταμού Άλυ επιδόθηκαν στην κεραμοποιεία. Ίσως είναι η μοναδική πόλη στην Τουρκία που στην πλατεία της δεν έχει άγαλμα του Κεμάλ Ατατούρκ αλλά του δασκάλου της κεραμοποιείας.

Μετά επισκεφτήκαμε το Ζελβέ πέντε χιλιόμετρα από το Άβανος όπου υπάρχει το υπαίθριο μουσείο με τις φημισμένες νεραϊδοκαμινάδες με τις ξακουστές τρεις αδελφές.

Επισκεφτήκαμε το Προκόπι, Ουρκούπ στα τουρκικά, μια ήσυχη πόλη που υπήρχαν κάποτε πολλοί Έλληνες. Εκεί απόλαυσα τις περιποιήσεις ενός κλασικού μπαρμπέρη που περιελάμβανε εκτός από κούρεμα και ξύρισμα, χαλάουα σε μύτη και αυτιά, πίλιγκ μάσκα και μασάζ σε χέρια πλάτη. Όλα αυτά με έξι ευρώ.

Το βραδάκι επιστρέψαμε στο Γκόρεμε όπου φάγαμε σταμνάτο αρνάκι με λαχανικά που η στάμνα σφραγίζεται και χρειάζεται πέντε ώρες να μαγειρευτεί. Όταν το φέρνουνε σπάνε μπροστά σου την στάμνα. Ήταν πεντανόστιμο. Η Μαρία ακόμη μουγκρίζει από ευχαρίστηση.

Δευτέρα 03/06/13

Ξεκινήσαμε να πάμε στην Καισάρεια η Καϊσερί στα τουρκικά. Ναι αυτή είναι η πόλη όταν ακούμε τα κάλαντα για τον άγιο Βασίλη από την Καισαρεία. Η πιο συντηρητική πόλη που είδαμε μέχρι τώρα. Χωρίς καθόλου τουρισμό, καταλαβαίνεις ότι τα βλέμματα όλων είναι στραμμένα πάνω σου κυρίως στην Μαρία. Φανατικοί μουσουλμάνοι οι περισσότεροι, προτύργιο του εθνικιστικού κόμματος, μικρή εξαίρεση οι γυναίκες που δεν φορούν μαντίλα απ' αυτές που φορούν.

Πήγαμε στο καπαλι τσαρσι της πόλης αλλά ήταν σκέτη απογοήτευση σε σχέση μ' αυτό της Κωνσταντινούπολης. Κουρέλια παρτάλια που θα έλεγε και η μάνα μου. Η Καισάρεια φιλοξενούσε εκτός από πολλούς Έλληνες και παρά πολλούς Αρμένιους που είχαν το εμπόριο στα χέρια τους. Επίσης ήταν αυθεντία στην παρασκευή παστοურμά. Μετά την γενοκτονία οι Τούρκοι συνέχισαν την παράδοση και έτσι σήμερα ο παστοურμάς είναι το σήμα κατατεθέν της πόλης μαζί με τα καραμανλίδικα σουτζούκια. Περισσότερα είναι τα παστοურματζίδικα παρά οι φούρνοι. Εμείς πάντως τα τιμήσαμε δεόντως.

Επιστροφή στην βάση μας με την Μαρία να την έχει πιάσει μια γκρίνια άλλο πράγμα.

Τρίτη 04/06/2013

Όταν σκέφτηκα να κάνω αυτό το ταξίδι ο κύριος προορισμός μου ήταν η Σύλλη του Ικονίου γενέτειρα της γιαγιάς μου Ελισσώς. Γκόρεμε στις έξι και μισή. Έχω τρομερό πονοκέφαλο. Η Μαρία το αποδίδει στο στρες. Οντως έχω μεγάλη αγωνία για το πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα. Θα βρω άραγε το σπίτι της γιαγιάς μου; Αλήθεια δεν ξέρω από πού να ξεκινήσω. Οι πληροφορίες που έχω από την γιαγιά μου είναι πάρα πολλές αλλά και παρά πολύ παλιές. Έχουν περάσει σχεδόν εκατό χρόνια. Οι πληροφορίες που έχω είναι ότι οι άνθρωποι εδώ είναι οι πιο φανατικοί της Τουρκίας. Η επικρατούσα άποψη θέλει το Ικόνιο να είναι αφιλόξενο για τους απίστους. Ο ταξιδιωτικός οδηγός που έχω λέει ότι δεν θα έχει κανένα πρόβλημα κάποιος αν λάβει ορισμένες προφυλάξεις ώστε να μην προκαλέσει το κοινό αίσθημα και τα ομολογουμένως αυστηρά θρησκευτικά ήθη των κατοίκων.

Πως θα το πάρει κάποιος αν ρωτούσα για την οικογένεια μου και πως θα με αντιμετώπιζαν όταν θα πήγαινα στη Σύλλη;

Τα τριακόσια είκοσι χιλιόμετρα που έκανα δεν μου φάνηκαν καθόλου όχι μόνο γιατί είχε καλούς και συγχρόνους δρόμους αλλά γιατί ήμουν γεμάτος σκέψεις και ερωτηματικά.

Στις 10:30 είμαστε στο Ικόνιο. Μια πόλη που φαίνεται οικονομικά εύρωστη με σύγχρονα κτήρια και ωραίους περιποιημένους χώρους, μεγάλους δρόμους χωρίς πολλά φανάρια. Έκανε εντύπωση στην Μαρία και με ρώτησε: πως έλεγε η γιαγιά σου εκείνη την παροιμία για το Ικόνιο; Κονία ιγκιουρντούν ντουινιά ιγκιουρντούν (αν γυρίσεις το Ικόνιο γύρισες όλο τον κόσμο). Any way.

Σε οκτώ χιλιόμετρα από το κέντρο του Ικονίου είμαστε στη Σύλλη. Αφού κάναμε μια βόλτα με το αυτοκίνητο στον κεντρικό δρόμο βλέπουμε ένα ποταμάκι να διασχίζει το χωριό. Βλέπουμε επίσης μικρές παλιές γεφυρούλες, σαν αυτές που υπάρχουν στα ζαγοροχώρια, να ενώνουν τη μια πλευρά με την άλλη. Η εικόνα που είδα με έκανε να νιώσω με σιγουριά ότι η γιαγιά μου ζούσε από την αριστερή μεριά. Δεν θυμάμαι κάποια συγκεκριμένη συζήτηση γι αυτό αλλά εγώ αυτό ένοιωσα. Ίσως να είχε καταγραφεί στο πίσω μέρος του μυαλού μου κάποια συζήτηση που τώρα δεν θυμάμαι. Πάντως ήμουν σίγουρος ότι ήταν στην αριστερή πλευρά. Ίσως από ένστικτο. Νοιώθω ότι επέστρεψα κάπου που δεν έχω ξαναπάει.

Σε μια βρύση ρώτησα κάποιον νεαρό που γέμιζε νερό αν ήξερε που είναι παναήας μαχαλά. Τα αγγλικά του ήταν λίγο χειρότερα απ' τα κινεζικά μου και έτσι με πήγε στο δημοτικό σχολείο του χωριού και φώναξε τον δάσκαλο. Αφού εξήγησα στον δάσκαλο τι θέλω με κάποιο δισταγμό εκείνος έδειχνε να καταλαβαίνει. Είπε σ' έναν μαθητή να μας πάει σε κάποιον που δεν κατάλαβα. Το παιδί μας οδήγησε στον πιο ηλικιωμένο του χωριού. Με την βοήθεια κάποιου νεαρού που ήξερε λίγα αγγλικά του εξιστόρησα τι ψάχνω. Εκείνος απευθυνόμενος στον νεαρό του είπε πως του αφηγήθηκαν οι γονείς του πόσο καλά περνούσαν με τους ρουμ και όταν έφευγαν έκλαιγαν και οι μεν και οι δε. Ρώτησα για τον μαχαλά της γιαγιάς μου και μου είπε ότι γκρεμίστηκαν όλα τα σπίτια των ελλήνων και ό,τι υπάρχει στο μαχαλά είναι μεταγενέστερα.

Δώσαμε ραντεβού για το απόγευμα. Θα ρωτούσε τον μουχτάρη (πρόεδρο) μήπως είχε περισσότερες πληροφορίες. Πήγαμε στο ξενοδοχείο και επιστρέψαμε στις 4:00 το απόγευμα. Βρήκαμε τον παππού που τον λένε Σαμπντουλάχ σ' ένα από τα καφενεία του χωριού. Είχε στα χέρια του ένα περιοδικό που εκδίδεται κάθε τέσσερις μήνες και αφορά τη Σύλλη. Τις δραστηριότητες, τα νέα αλλά και την ιστορία του χωριού. Ένα θέμα είχε να κάνει με τους κατοίκους που ζούσαν εκεί πριν το 1900 και σε ποια οδό. Αφού ψάξαμε ανάμεσα σε πολλά ονόματα τα οποία τα περισσότερα ήταν τουρκικά βρήκα και το επίθετο Κιοπάσογλου. Άρχισα να κλαίω χωρίς να το θέλω. Η Μαρία τρόμαξε. Νόμιζε πως θα πάθω κάτι. Ο παππούς μας πρόσφερε τσάι. Ο καφετζής μάλλον ο γιος του καφετζή προσφέρθηκε να μας βοηθήσει να βρούμε τον μαχαλά. Οι οδοί έχουν αλλάξει ονομασία. Τουλάχιστον βρήκαμε που είναι παναήας μαχαλά. Ήταν ακριβώς από την πλευρά που είχα πει.

Γυρίζοντας στο κέντρο του χωριού υπάρχει ένα χαμάμ στο οποίο πήγαινε και η γιαγιά μου. Στο χαμάμ μου έλεγε διάλεγαν οι πεθερές τις νύφες. Τις καλοεξέταζαν αν είχαν τα κατάλληλα σωματικά προσόντα, αν ήταν από εύρωστη οικονομικά οικογένεια. Το καταλάβαιναν αυτό από το τάσι που έφερναν μαζί τους. Αν ήταν περίτεχνο στολισμένο με φιλντίσια τότε ήταν πλούσια η νύφη.

Το χαμάμ σήμερα δεν λειτουργεί ως χαμάμ αλλά το νοικιάζει μια οικογένεια που κατασκευάζει κεραμικά. Μας πήγε ο παππούς Σαμπουλάχ και η οικογένεια αυτή μας καλοδέχθηκε. Όταν τους εξιστόρησα από που είμαι και τι θέλω ένοιωσα ότι με θεωρούν δικό τους άνθρωπο.

Επικοινωνήσαν με τον αρθρογράφο του περιοδικού ο οποίος προθυμοποιήθηκε να έρθει από το Ικόνιο να μας συναντήσει. Ήταν ο Χασάν Σαγί που ερευνά τα αρχεία των παλιών κατοίκων τα οποία θέλουν μετάφραση γιατί είναι γραμμένα με οθωμανική γραφή (μοιάζουν με αραβικά). Μετά το 1927 ο Κεμάλ άλλαξε τα Οθωμανικά με τα Λατινικά. Ο Χασάν αφού μου έδειξε στον υπολογιστή τη δουλειά που κάνει μου υποσχέθηκε μόλις βρει κάποια στοιχεία με τα ονόματα της γιαγιάς μου και της έμμεσης οικογένειάς της θα μου τα στείλει με email. Μας ξενάγησε με το δικό του αυτοκίνητο σε όλο το χωριό. Μας είπε ότι όταν ρώτησε τους παππούδες του γιατί καταστράφηκαν τόσο ωραία σπίτια του είπαν ότι έφαχναν για λίρες και τιμαλφή. Πολλοί βρήκαν. Έτσι δεν έμεινε λίθος επί λίθου. Μόνο κάτι λίγα αρχοντικά που τα πήραν οι ανταλλάξιμοι υπάρχουν. Έφυγαν από τη Σύλλη εξακόσιες οικογένειες και ήρθαν μόνο σαράντα.

Μετά την αποχώρηση των Ελλήνων το χωριό έπεσε σε οικονομικό μαρασμό γιατί οι Έλληνες κρατούσαν το εμπόριο στα χέρια τους. Το χωριό ζούσε κατά το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος του από την κατασκευή χαλιών. Οι Έλληνες έμποροι τα αγόραζαν από Τουρκικές και Ελληνικές οικοτεχνίες και τα πουλούσαν σ' όλη την Ανατολία φτάνοντας μέχρι το Χαλέπι της Συρίας. Ο Χασάν μου είπε ότι εκτός απ' αυτούς τους εμπόρους υπήρχαν και πολλοί ευεργέτες που από τις ευεργεσίες τους επωφελούνταν όλοι Έλληνες και Τούρκοι. Ένας απ' αυτούς ήταν και ο Γιαννάκης εφέντη που έφερε νερό σε όλους τους μαχαλάδες φτιάχνοντας δεκαεπτά *cesme*, δηλαδή πηγές, όσοι και οι μαχαλάδες.

Καθώς μας διηγείται ο Χασάν, που είναι και συνομήλικος, την ιστορία της Σύλλης μου έρχονται εικόνες που μου διηγίονταν η γιαγιά Ελισσώ. Το διώροφο σπίτι με τα πολλά δωμάτια. Η οικογένεια τους, ο παππούς Φίλιππος, η γιαγιά της η Αμαλία, που έβαζε αυτή τα χρήματα για να πηγαίνει σχολείο η μεγαλύτερη της εγγόνα, ο μπαμπάς της ο Κωστής, η μαμά της Χριστίνα, και τα τρία μικρότερα αδέρφια της Φίλιππος Άννα και Μπόντος (Πρόδρομος).

Ο παππούς Φίλιππος ήταν γραμματέας εισαγγελίας στο Ικόνιο. Ο πατέρας ήταν έμπορος και ταξίδευε μέχρι και το Χαλέπι της Συρίας. Αγόραζε και πουλούσε χαλιά.

Κάποια φορά τη φώναξε η μητέρα της για να γράψουν ένα γράμμα στον πατέρα της που έλειπε καιρό. Ήταν επτά οκτώ χρονών. Η μητέρα της υπαγόρευε και η γιαγιά μου έγραφε: αργουλου Κωστή παρά γιολά ατζελέ γιολά ιλεν γκιλέν γιολά (αγαπητέ Κωστή λεφτά στείλε γρήγορα στείλε με όποιον βρεις στείλε).

Έψαξα και για το σχολείο της αλλά δεν υπήρχε ούτε αυτό.

Ένα χρόνο προτού φύγουνε ήρθε ο παππούς Φίλιππος και τους είπε ότι θα γίνει "καλχιτζακ" «ξεσηκωμός». Τρεις μήνες πριν φύγουν ο μουχτάρης τους είπε ότι θα γίνει "μουμπαντελε" δηλαδή ανταλλαγή. Όσοι απ' τους Τούρκους όφειλαν χρήματα στους Ρωμιούς προσπάθησαν πάση θυσία να τους τα ξεπληρώσουν. Άλλοι επειδή δεν είχαν χρήματα τους έδιναν ζώα. Άλλοι πάλι δεν είχαν ούτε ζώα έφτιαχναν πίτες και τους έφερναν μαζί με μέλι και γάλα, παρακαλούσαν να φάνε τα παιδιά και ζητούσαν από τον παππού να πει χαλάλι. Δεν ήθελαν να το έχουν βάρος στη συνείδηση τους. Σε πολλά μέρη το 1922 το καλχιτζακ σήμαινε βία σκοτωμούς βασανισμούς. Η Σύλλη και το Ικόνιο καθώς και τα μέρη της Καππαδοκίας δεν γνώρισαν τόσο πολύ βία γιατί είχε επιτευχθεί η συνθήκη της Λωζάνης το 1924 οπότε δεν ήταν διωκόμενοι αλλά ανταλλάξιμοι. Οι κακουχίες βέβαια υπήρχαν καθώς και μεγάλη ταλαιπωρία. Τα σχετικά εύκολα διακόσια πενήντα χιλιόμετρα που μπορούν να καλυφτούν σε ασφαλτοστρωμένους δρόμους σήμερα μέχρι το Ερεκλί ή Ηράκλειο τότε χρειάστηκαν έντεκα μέρες με το κάρο το οποίο το πούλησαν στο Ουλουκισλά μπιρ παρά. Μετά από το Ουλουκισλά με το τραίνο στο λιμάνι της Μερσίνας όπου έμειναν είκοσι μέρες σε σκηνές υποσιτισμένοι χωρίς να μπορούν να πλυθούν με αρρώστιες να θερίζουν.

Όλα αυτά άρχισαν να ανασύρονται στο μυαλό σιγά σιγά. Η γιαγιά πέθανε είκοσι τρία χρόνια πριν. Έχω να ακούσω αυτές τις ιστορίες πολλά χρόνια. Κι όμως ο τόπος και οι συγκυρίες μου τα ξαναθύμισαν. Πολλές από τις λεπτομέρειες δεν τις ήξερε ούτε ο πατέρας μου ούτε οι θείοι μου. Η σκληρή ζωή της επιβίωσης δεν τους άφηνε χρόνο για τέτοιες κουβέντες. Όταν ήρθε ο καιρός και ανέλαβαν άλλοι τις ευθύνες βρήκε το δικό μου ευήκοο αυτί και άρχισε να διηγείται.

Συγκρατήθηκα να μην κλάψω πολλές φορές. Ήμουν συνέχεια όμως βουρκωμένος. Κατάλαβα ότι μου λείπει πολύ η γιαγιά μου. Στο δρόμο έλεγα μέσα μου "που είσαι; Θέλω να σε ρωτήσω τόσα πράγματα!"

Βράδιασε. Εννέα η ώρα πίσω στο ξενοδοχείο. Αρκετά φορτωμένη η μέρα. Χρειαζόμαστε ξεκούραση. Αύριο πάλι θα πάμε στο χωριό.

Τετάρτη 05/06/2013

Δεύτερη μέρα στο Ικόνιο. Το ξενοδοχείο μας ένα μικρό παραδοσιακό τούρκικο ξενοδοχείο γεμάτο χαλιά (λες να είναι από τη Σύλλη;). Από την ρεσεψιόν μας ζήτησαν να βγάλουμε τα παπούτσια μας. Χαριτωμένο καθαρό και φθινό. Είχε ξενοδοχείο και η Σύλλη αλλά δεν το ξέραμε.

Ξεκουραστήκαμε, αλλά δεν αποφορτιστήκαμε.

Το πρωί πήγαμε στην αγορά του Ικονίου η οποία δεν έχει καμιά σχέση με αυτήν της Κωνσταντινούπολης. Είναι στο ένα τρίτο. Φάγαμε βασιλικά με γλυκό και πληρώσαμε δώδεκα ευρώ.

Πήραμε ένα δωράκι για τον συμπαθέστατο παππού Σαμπντουλάχ. Πήγαμε στο σπίτι του, στο καφενείο που συχνάζει, αλλά δεν τον βρήκαμε. Δώσαμε το δωράκι στη γυναίκα του και αφού μας έδωσε χίλιες ευχές φύγαμε να κάνουμε μια τελευταία βόλτα στη Σύλλη. Θα ήθελα να μείνω λίγο ακόμη αλλά δεν μπορούμε να παρεκκλίνουμε από το πρόγραμμα. Έχουμε κλείσει τα επόμενα ξενοδοχεία.

Επόμενος προορισμός το φημισμένο Παμούκαλε, που σημαίνει κάστρο από βαμβάκι.

Στο δρόμο υπήρχαν πολλά έργα για διάνοιξη και διαπλάτυνση δρόμων. Πρέπει να πήρα λάθος δρόμο και έκανα ένα τεράστιο κύκλο ο περισσότερος σε χωματόδρομο. Φύγαμε από το πρόγραμμα κατά δύο ώρες.

Αφού βγήκαμε σε κεντρικό δρόμο είδαμε μια καφέ πινακίδα (υποδηλώνει τουριστικό ενδιαφέρον) που έγραφε Αντιόχεια της Πισιδίας. Τρελαθήκαμε. Πήγαμε στον αρχαιολογικό χώρο ο οποίος ήταν απεριποίητος με πεταμένα εδώ κι εκεί τα ευρήματα. Κολώνες γεμάτες χορτάρια. Παρ όλα αυτά όμως είχε μεγάλο ενδιαφέρον για μας γιατί είχε ένα Ρωμαϊκό δρόμο που οδηγούσε στην αγορά. Σ αυτόν τον δρόμο και σ αυτήν την αγορά βρέθηκε ο απόστολος Παύλος ο οποίος ίδρυσε εκκλησία στην Αντιόχεια και την επισκέφτηκε αρκετές φορές. Όταν αναφερόμαστε στην γραφή για την Αντιόχεια θα μας έρχονται στο νου οι εικόνες που είδαμε.

Μετά από μιάμιση ώρα περιήγησης που τελικά άξιζε τον κόπο, συνεχίσαμε για Παμούκαλε κατάκοποι κατ ευθείαν για ύπνο. Εις αύριο τα σπουδαία.

Πέμπτη 06/06/2013

Η χθεσινή τλαιπωρία και τα δύομιση χιλιάδες χιλιόμετρα που κουβαλάμε στην πλάτη μας αυτές τις μέρες μας έκαναν να μην μπορούμε να σηκωθούμε το πρωί. Να μην πούμε για την Μαρία που είναι γνωστό τοις πάσι ότι είναι υπναρού. Σηκωθήκαμε εν πάση περιπτώσει κατά τις έντεκα πρωινό και σε οκτακόσια μέτρα οι πρόποδες του Παμούκαλε, Η ζέστη αφόρητη οι δυνάμεις μας λίγες μας ανάγκασαν να γυρίσουμε στο ξενοδοχείο. Λίγος ύπνος ακόμη. Δεν το μετανιώσαμε, πήγαμε στις τέσσερις το απόγευμα στο Παμούκαλε. Ήταν καλύτερα. Πρώτον ο πολύς κόσμος έφυγε δεύτερον λειτουργεί είκοσι τέσσερις ώρες και τρίτον και σπουδαιότερο ένα υπέροχο σύννεφο σκέπασε τον ήλιο και έκανε την περιήγησή μας πολύ ευχάριστη. Το τοπίο δεν μπορώ, εγώ τουλάχιστον, να το περιγράψω με λόγια. Πως θα μπορούσα άλλωστε αφού ούτε ο φακός της φωτογραφικής δεν μπόρεσε. Τα όσα βλέπει το μάτι δεν μπορεί να τα αποτυπώσει τίποτα. Η διαφορά με την προηγούμενή μου φορά είναι ότι δεν έχει πλέον τόσα πολλά νερά με αποτέλεσμα πάνω από τις μισές φυσικές πισίνες να μην έχουν νερό. Απίστευτα πολύς κόσμος επισκέπτεται το Παμούκαλε. Στις περισσότερες πισίνες επιτρέπεται μόνο φωτογράφιση. Εδώ και δεκαπέντε χρόνια είναι υπό την προστασία της ΟΥΝΕΣΚΟ ως παγκόσμια κληρονομιά. Δεν προλάβαμε όμως να δούμε τα λουτρά της Κλεοπάτρας που ήταν κλειστά. Είναι ανοικτά οκτώ με μία και δεν το ξέραμε. Λίγο πιο μακριά από το Παμούκαλε από την πίσω μεριά είναι χτισμένη η αρχαία Ιεράπολη. Καλοδιατηρημένη με ένα εντυπωσιακότατο θέατρο. Στην αρχαία Ιεράπολη είναι πιθανόν να θανατώθηκε ο μαθητής του Ιησού Φίλιππος. Αν θυμάμαι καλά την προηγούμενη φορά δεν υπήρχε εισιτήριο. Αυτή την φορά ήταν είκοσι λίρες.

Παρασκευή 07/06/2013

Στις εννιά αναχώρηση από Παμούκαλε για Σμύρνη. Το GPS μας δείχνει διακόσια πενήντα χιλιόμετρα από εθνική οδό και διακόσια εξήντα από επαρχιακή. Προτιμήσαμε την επαρχιακή γιατί εκτός από την Λαοδίκεια που είναι δώδεκα χιλιόμετρα κοντά θα περάσουμε και από Αλασεχίρ που ήταν η Φιλαδέλφεια και το Σαλιχλί που ήταν οι Σάρδεις. Έτσι καταλήγοντας

στην Σμύρνη θα βλέπαμε τις τέσσερις από τις επτά εκκλησίες που αναφέρονται στα αγγέλματα της Αποκάλυψης.

Η Λαοδίκεια δεν είχε καμιά σχέση με αυτήν που επισκέφτηκα πριν είκοσι χρόνια. Η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως τεράστια ευρήματα. Ναούς, σπήτια, θέατρο, στάδια, αγορά και φυσικά το υδραγωγείο που υπήρχε και την προηγούμενη φορά που την επισκέφτηκα. Έχοντας υπ όψιν την προηγούμενη φορά νόμιζα ότι θα τελειώναμε γρήγορα την περιήγηση αλλά χρειάστηκαν κάποιες ώρες για να δούμε τα εκθέματα και αυτά χωρίς πολλές λεπτομέρειες. Εδώ λοιπόν τα ζεστά νερά της Ιεράπολης κατέληγαν χλιαρά. Γι αυτό η Αποκάλυψη όταν αναφέρθηκε στην εκκλησία της Λαοδίκειας είτε για την χλιαρότητα που είχαν τα μέλη της.

Αφού χαιρετήσαμε την Λαοδίκεια σε εκατό χιλιόμετρα φτάσαμε Αλασεχίρ την αρχαία Φιλαδέλφεια. Μόνο που τίποτε αρχαίο δεν συναντήσαμε εκεί. Συνεχίσαμε για το Σαλιχλί στις αρχαίες Σάρδεις. Προσεγγμένος χώρος καλά συντηρημένος με αγορά γραφεία εντυπωσιακό γυμνάσιο ο ναός της Αρτέμιδος συναγωγές και παρά πολλές ελληνικές επιγραφές.

Κατάληξή μας η Σμύρνη. Δεν έχει αρχαιολογικό χώρο αλλά έχει καταπληκτική αγορά. Όμορφη η Σμύρνη στο κέντρο της με χαρακτηριστικό τον πύργο του ρολογιού και μια όμορφη προκουαία, που σε μένα έφερε άσχημους συνειρμούς. Αφού τριγυρίσαμε στην αγορά στην παραλία ανακατευτήκαμε με το πλήθος με όλες μας τις αισθήσεις ικανοποιημένες γυρίσαμε κατάκοποι στο ξενοδοχείο.

Σάββατο 08/06/2013

Αφήνουμε πίσω μας την Σμύρνη και αλλάζοντας τα σχέδια μας να επισκεφτούμε τα Θυάτεια και την Πέργαμο κατευθυνόμαστε στο Τσανάκαλε υπολογίζοντας ότι θα κάνουμε μια στάση στο Αϊβαλί. Δεν αντισταθήκαμε εν τέλει στον πειρασμό να επισκεφτούμε την Πέργαμο όταν είδαμε την πινακίδα να γράφει Bergama 13 χιλιόμετρα.

Η σύγχρονη πόλη πολύ ζωντανή με αγορά με μεγάλη κίνηση και πολύβουο κέντρο. Έχει αξιοσημείωτα και πολλά αρχαία ευρήματα τα περισσότερα εκ των οποίων βρίσκονται στο μουσείο της Περγάμου στο Βερολίνο.

Ανεβήκαμε στην ακρόπολη της Περγάμου με 32^ο Κελσίου. Για να περιηγηθούμε το υπαίθριο μουσείο χρειαζόταν τρεις ως επτά ώρες. Οι δυνάμεις λίγες η ζέση μεγάλη το εισιτήριο ακριβό, αποφασίσαμε να μην μπορούμε πήραμε μερικές φωτογραφίες και φύγαμε. Ίσως είναι μια αιτία να επιστρέψουμε κάποτε.

Επόμενη στάση το Αϊβαλί. Βρίσκεται απέναντι από την Μυτιλήνη. Παραθαλάσσια με πολλά τουριστικά μαγαζάκια. Δεν μπορώ να πω ότι μου έκανε μεγάλη εντύπωση.

Μέσω Τσανάκαλε (Δαρδανέλια) ανεβήκαμε στην Λάμψακο περάσαμε με φέρυ απέναντι στην Καλλιόπολη. Σε εκατό περίπου χιλιόμετρα φτάνουμε στα σύνορα.

Έκλεισε ένας κύκλος.

Αρχίζει ένας άλλος.

Νιώθω γεμάτος. Νιώθω ότι πήρα πολλά δίνοντας λίγα. Έμαθα ότι η εθνικότητα το χρώμα η θρησκεία δεν κάνει διαφορετικούς τους ανθρώπους.

Έμαθα επιτέλους από πού κρατάει η σκούφια μου.